

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Навчально-науковий інститут фізичної культури

Кафедра логопедії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІН інституту
фізичної культури
 Михайло ЛЯННОЙ
«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Спецметодика ознайомлення з природним
та соціальним оточенням**

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 016 Спеціальна освіта (016.01 Логопедія)

Освітньо-професійна програма: Спеціальна освіта (Логопедія)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

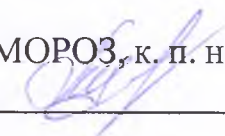
Мова навчання: українська

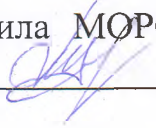
Погоджено науково-методичною
комісією

ІН інституту фізичної культури
«31» серпня 2023 р.

Голова

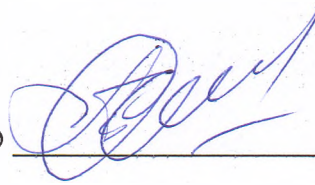
Людмила МОРОЗ, к. п. н., доцент

Розробник: Людмила МОРОЗ, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри логопедії

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри логопедії
Протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри
Анатолій КРАВЧЕНКО, к.п.н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
6-й		6-й	
Лекції			
20 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
20год.		4 год.	
Лабораторні			
- год.		- год.	
Самостійна робота			
78 год.		110 год.	
Консультації:			
2- год.		2- год.	
Загальна кількість годин - 120		Вид контролю:	
	екзамен		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Освітня компонента «Спецметодика ознайомлення з природним та соціальним оточенням» належить до системи спеціальних педагогічних наук. Відповідно змісту освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки вчителя-дефектолога, асистента вчителя-логопеда, вихователя спеціальних та інклюзивних груп дошкільних і шкільних загальноосвітніх навчальних закладів, асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням, ця дисципліна відноситься до циклу професійної підготовки.

Ефективне здійснення корекційно-розвивальної та навчально-виховної діяльності вчителя-дефектолога визначається його рівнем володіння спеціальними методиками та технологіями, застосування яких обов'язково повинно ґрунтуватись на знаннях особливостей дітей із порушенням психофізичного розвитку. Крім того, майбутній учитель-дефектолог повинен опанувати необхідними знаннями, вміннями застосовувати адекватні засоби, методи та методичні прийоми у процесі ознайомлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з порушенням психофізичного розвитку з довкіллям.

Предметом дисципліни є процес навчання та ознайомлення дітей з порушенням психофізичного розвитку дошкільного та шкільного віку із природним та соціальним оточенням, їх виховання, розвиток та корекція мовлення у ході навчально-виховної роботи.

Загальною метою освітньої компоненти є формування необхідних знань та вмінь щодо особливостей ознайомлення природним та соціальним оточенням дітей із порушенням психофізичного розвитку дошкільного та шкільного віку.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі набудуть знання щодо методичного, змістового, документального і організаційного забезпечення процесу ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним і соціальним оточенням у закладах дошкільної та загальної

середньої освіти; сформують уміння застосовувати отримані знання при вивченні інших дисциплін професійної підготовки та в майбутній професійній діяльності.

Інтегральна компетентність (ІК).

Загальні компетентності (ЗК): 1-10.

Спеціальні компетентності (СК): 1-7, 9-15, 19.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для ефективного вивчення навчальної дисципліни важливим є попереднє опанування наступними дисциплінами: «Вступ до спеціальності "Спеціальна освіта" і педагогічна деонтологія», «Анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами генетики», «Мовлення і сенсорні системи та їх порушення», «Клініка порушень психофізичного розвитку», «Спецпедагогіка з історією логопедії», «Нейрофізіологічні та неврологічні основи логопедії», «Загальна вікова та педагогічна логопсихологія» «Логопедія».

3. Результати навчання за дисципліною

Результати навчання (РН)	РН-1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження. РН-2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти. РН-5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів. РН-6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально типологічних відмінностей. РН-7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти
---------------------------------	---

фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН-10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН-12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН-13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН-14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН-15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН-16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН-17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН-19. Застосовувати методи та прийоми з профілактики та корекції порушень усного та писемного мовлення різного характеру та ступеня тяжкості в дітей, підлітків та дорослих.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого вирішення навчальних завдань, переконливо аргументує відповіді, обґрунтовує власні міркування та умозаключення.
82 - 89	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, правильно вирішує навчальні завдання, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна, добирає аргументи для підтвердження думок.
74 - 81	Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти допущені помилки.
64 - 73	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є суттєві.
60 - 63	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за вихідний, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, з допомогою викладача може виправляти значну кількість суттєвих помилок.
35-59	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

1 - 34	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.
--------	--

Критерії поточного контролю знань і умінь студентів

Поточний контроль теоретичних знань студентів здійснюється за 5-бальною шкалою: 1 – “задовільно”, 2 - “добре”, 3 - “відмінно”.

Опрацювання питань, не внесених до лекційного курсу зі складанням опорного конспекту – 1-3 бали.

Оформлення таблиць – 1-3 бали.

Наукове дослідження проблемних питань, пошук та формулювання шляхів їх вирішення – 1-3 бали.

Повідомлення (презентація) за визначеною тематикою (не більше одного на студента) – 5 балів.

Виконання індивідуального (в парі) завдання (презентація та виступ за визначеною темою) – 10 балів.

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума	Підсум. контроль	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2						
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3				
Теоретичний контроль							30	75	25	100
3	6	3	6	3	3	6				
Контроль самостійної роботи							45			
7	7	6	5	5	5	10				

1. Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.3. – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно

82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: питання поточного та підсумкового контролю, тести, проекти, реферати, презентації результатів виконаних завдань, проектів та досліджень, інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Дидактична та матеріальна база Спецметодики ознайомлення з природним та соціальним оточенням:

Тема 1.1. Загальна характеристика Спецметодики ознайомлення з природним та соціальним оточенням:

1. Теоретико-методологічні засади СМ ознайомлення з природним та соціальним оточенням:

- характеристика фундаментальних понять;
- предмет, мета і завдання;
- методологічні основи;
- зв'язки з іншими науками;
- методи наукового дослідження.

2. Характеристика основних завдань СМ ознайомлення з природним та соціальним оточенням:

- виховних;

- розвивальних;
- навчальних;
- корекційних.

Тема 1.2. Матеріально-технічна база ознайомлення з природним та соціальним оточенням дітей із порушенням психофізичного розвитку:

1. Роль та значення матеріально-технічного забезпечення у процесі ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням

2. Словесно-наочні, словесні засоби (лепбук, підручник, робочий зошит, художня література).

3. Наочні засоби у процесі ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням:

- натуральні (предметні) засоби;
- штучні (зображувальні) засоби.

4. Обладнання та устаткування процесу ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.

5. Куточок живої природи.

6. Географічний майданчик.

7. Екологічна стежка.

8. Навчально-дослідна ділянка.

9. Особливості використання природного матеріалу у корекційно-розвивальній та навчально-виховній роботі з дітьми з порушенням психофізичного розвитку.

Тема 1.3. Методи, методичні прийоми та принципи ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням:

1. Загальні та спеціальні принципи ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.

2. Поняття метода, специфіка підбору методів ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
3. Наочні методи ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням..
4. Словесні методи ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
5. Практичні методи ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
6. Методичні прийоми ознайомлення дітей порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
7. Діяльнісний підхід щодо ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.

Тема 1.4. Форми ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням:

1. Поняття про форму організації ознайомлення дітей порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
2. Загальна характеристика різних форм (заклад дошкільної освіти, заклад загальної середньої освіти).
3. Заняття, його характеристика.
4. Урок, його характеристика.
5. Екскурсії, їх характеристика.
6. Особливості організації і проведення екскурсій з дітьми з порушенням психофізичного розвитку.
7. Позаурочна робота, її характеристика.
8. Позакласна робота, її характеристика.
9. Домашня робота, її характеристика.
- 10.Інтерактивні форми, їх характеристика.

Розділ 2. Особливості ознайомлення з природним та соціальним оточенням у закладах освіти:

Тема 2.1. Нормативно-документальні засади ознайомлення з природним та соціальним оточенням дітей із порушенням психофізичного розвитку:

1. Врахування особливостей психофізичного розвитку дітей дошкільного і шкільного віку в освітньому процесі.
2. Базовий компонент дошкільної освіти.
3. Державний стандарт освіти (початкова, базова освіта).
3. Державний стандарт спеціальної освіти.
4. Типові освітні програми спеціальних закладів освіти.
5. Принципи відбору матеріалу та побудови програм щодо ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним та соціальним оточенням.
6. Аналіз програмного забезпечення ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з природним і соціальним оточенням у закладі дошкільної освіти.
7. Особливості ознайомлення з природним та соціальним оточенням в спеціальних закладах освіти.

Тема 2.2. Навчання освітньої галузі «Я досліджую світ» за програмами Нової української школи:

1. Характеристика концепції «Нова українська школа».
2. Особливості навчання освітньої галузі «Я досліджую світ» за Типовою програмою (за редакцією О.Я. Савченко).
2. Особливості навчання освітньої галузі «Я досліджую світ» за Типовою програмою (за редакцією Р.Б. Шияна).
3. Особливості навчання освітньої галузі «Природнича, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична» за програмою «Світ чекає крилатих» (за редакцією А. Цимбалару).
4. Характеристика авторських програм.
5. Характеристика навчально-методичного забезпечення.

Тема 2.3. Навчання природничої освітньої галузі у базовій школі за модельними програмами Нової української школи:

- ## 6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

[illegible]

закладах освіти										
Тема 2.1. Нормативно-документальні засади навчання природознавства та ознайомлення з довкіллям дітей із порушенням психофізичного розвитку.	18	4	2	2	10	18	-	-	-	18
Тема 2.2. Навчання освітньої галузі «Я досліджую світ» за програмами Нової української школи.	14	2	2	-	10	14	-	-	-	14
Тема 2.3. Навчання природничої освітньої галузі у базовій школі за модельними програмами Нової української школи.	20	2	4	-	14	20	-	-	2	18
Усього годин	120	20	20	2	78	120	4	4	2	110

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.1.	Загальна характеристика Спецметодики природознавства та ознайомлення з довкіллям.	2	2
1.2.	Матеріально-технічна база навчання природознавства та ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з довкіллям.	4	2
1.3.	Методи, методичні прийоми та принципи навчання природознавства та ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з довкіллям.	2	-
1.4.	Форми навчання природознавства та ознайомлення дітей із порушенням психофізичного розвитку з довкіллям.	4	-
2.1.	Нормативно-документальні засади навчання природознавства та ознайомлення з довкіллям дітей із порушенням психофізичного розвитку.	2	-
2.2.	Навчання освітньої галузі «Я досліджую світ» за програмами Нової української школи.	2	-
2.3.	Навчання природничої освітньої галузі у базовій школі за модельними програмами Нової української школи.	4	-
Усього годин		20	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти»: [затв. рішенням Колегії МОН України і Президії НАПН України] / науковий кер.: Богуш А. М., дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Байбара Т. М. Методика навчання природознавству в початкових класах: Навч. посібник. К.: Веселка, 1998. 334 с.
3. Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
4. Білюк О. Г., Кисличенко В. А., Махия Ю. О., Стельмах Н. В. Спеціальна методика ознайомлення з природничим та суспільним довкіллям дітей із ТПМ: навч.-метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2023. 220 с.
5. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
6. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ. Алатон, 2019, 128 с.
7. Гаяш О. В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2016. 120 с.
8. Голуб Н.П. Спеціальна методика курсу “Я і Україна”: навч. посібник для студентів факультетів дошкільної та корекційної освіти вищих навчальних закладів. Умань: ВІЗАВІ, 2015. 115 с.

9. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. кер.: Г.В. Беленька, М.А. Мащовець; Мін. освіти і науки, мол. та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

10. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.

11. Кравчук О. В. Застосування комп'ютерних програм з курсу «Я і Україна» в початковій школі: Навч. посібн. К. : Науковий світ, 2005. 107 с.

12. Методика ознайомлення дітей з природою: хрестоматія / укладач Н. М. Горопаха. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.

13. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Рівне, 2016. 141 с.

14. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1990. 301 с.

15. Нарочна Л.К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання курсу «Я і Україна»: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вища школа, 1990. 302 с.

16. Павлюк С.Ю., Русан Л.С., Колосінська Г.І. Мандруємо екологічною стежиною. Мандрівець. 2016. 168 с.

17. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2015. 452 с.

18. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Палітра педагога. 2010. № 4. С. 4-26.

19. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Навчальний посібник для пед. ун. К.: Вища школа, 1993. 225 с.

20. Ярмола Н., Коваль-Бардаш Л., Компанець Н., Квітка Н., Лапін А. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.

Додаткова:

1. Гончаренко А. М. Від душі до душі (світ природи Бориса Грінченко у творах для дітей): навчально-методичний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2015. 176 с.

2. Глухова Н. Перший крок до природи. Дошкільне виховання. 2005. № 3.

3. Князева Т. Використання методів проблемного навчання на уроках курсу «Я і Україна». Початкова школа. 2002. №2. С. 35-36.

4. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників. Дитячий садок. 2004. № 25-26. С. 10-44.

5. Лисенко Н.В. Еко – око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.

6. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник: Монографія. Івано-Франківськ, 2007. 626 с.

7. Паламарчук О.О., Балакіна А.П. Мета та завдання ознайомлення дітей з природою в дошкільному навчальному закладі. Вісник Черкаського університету. 2016. № 1. С. 118-121.

8. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: Метод. посібник. К., 2002. 173с.

9. Пономарчук В. І. Хрестоматія з природознавства. Посібник для вчителів. К.: Рад. Школа, 1978. 150 с.

10. Процюк А. Г. Розвиток пізнавальної активності і творчості дітей засобами природознавства. Початкова школа. 1991. № 9. С. 23-25.

11. Пушкарьова Т. Програма інтенсивного курсу “Навколишній світ” (1-4 класи). Початкова школа. 2002. №5. С. 12-14.

12. Сак Т. В. Особливості вивчення інтегрованого курсу “Природознавство” у школі інтенсивної педагогічної корекції. Дефектологія. 2003. №2. С. 30-33.

13. Тарасенко Г. С. Відкрийте дітям дивосвіт природи: poradnik для батьків з виховання душі і серця дитини. Вінниця, 2008. 240 с.

14. Тарасенко Г.С. Навчаємо пізнавати природу. Позакласна виховна робота з молодшими школярами. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 204 с.

15. Чекіна О.Ю. Інтегровані уроки у початковій школі. Х.: Вид. група «Основа: Тріада», 2007. 192с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://mon.gov.ua/ua>
2. <https://pidruchnyk.com.ua/1klas/>
3. <http://posibnyk.nus.org.ua/theme-3-individual-development-program-main-educational-document-for-children/>
4. <https://svitchekaiekrylatykh.com/>